

Будні раённага Дома культуры

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)
на Шаль і Ядвіга Макароніч, дзяўчыцы са швейнай фабрыкі Людміла Цішко, Зоя Цукач і Зінаіда Варанко, актыўныя ўдзельніцы мастацкай самадзейнасці Марыя Хараненка і многія іншыя, якія заслужылі сваёй сумленнай працай гонар і славу ў раёне.

Так змяняецца кадр за кадрам светлай газеты, падрыхтаванай работнікамі Дома культуры на мясцовым матэрыяле.

Часта праводзяцца тэматычныя вечары. Яны заўсёды звязаны з задачамі дня, многія праводзяцца па прапановах і жаданню наведвальнікаў Дома культуры. Так, напрыклад, вечар «Каму мы давяраем руль?» быў прадэманстраваны жаданню шафераў аўта-транспартнай канторы.

Па загадае распрацаванай праграме работнікі Дома культуры і райкома камсамола разам з адміністрацыяй аўта-транспартнай канторы добра арганізавалі правядзенне тэматычнага вечара. Вечар быў адкрыты дакладам на тэму: «Развіццё аўтамабі-

туры стала разнастайнай, цікавай і змястоўнай.

Актыўнымі ўдзельнікамі масавых мерапрыемстваў Дома культуры і пастаяннымі дарачыкамі культасветработнікаў з'яўляюцца інструктар райкома партыі В. Самашка, сакратар райкома камсамола А. Вайніцкі, інструктар райкома камсамола Я. Калядка, работнік рэдакцыі раённай газеты «Звязда» І. Казачонак, урач раённай бальніцы С. Перасенкі, настаўнікі Я. Каламінскі, Ф. Барабанаў, работнік райпракамбіната І. Скобля, работніца швейнай фабрыкі М. Хараненка і многія іншыя, якіх надалей раёны Дома культуры вышываюць і дасягнуць іх удзелу ў масавай рабоце і ўручыў ім каштоўныя падарункі і граматы.

Усёй работай Дома культуры кіруе савет. На пасяджэннях яго абмяркоўваюцца вынікі работ, задзяржаюцца планы. Дзейнасцю Дома культуры кіруюць і аддзел прапаганды райкома партыі. Яго загадчыца Канцырына Кондратэна, як бы ні была занята, заўсёды знаходзіцца наведваючы Дом культуры, дапамагаючы і накіраваць яго работу ў адпаведнасці з за-

відкага і Ждановіцкага сельскіх дамоў культуры паставіць п'есу «Пераманная жонка». Кіраўнік хору т. Жураўлеў дапамог клубу наагаса імя Ставіна стварыць хор і разлучыць іх песнямі. Такая дапамога была аказана і многім іншым культасветустановам раёна.

Немалую дапамогу аказвае сельскім і калгасным клубам і метадычны куток, створаны пры раённым ДOME культуры. Тут ёсць пастаянная выстаўка практычных наглядных дапаможнікаў для культасветработнікаў раёна. Матэрыялы ёсць сістэматычна абнаўляюцца і апаўняюцца.

Для зручнасці карыстання метадычнымі і даведкачымі матэрыяламі ў кутку сістэматызаваны па раздзелах. У адным месцы, напрыклад, размешчаны метадычныя распрацоўкі, планы работы, улікі і сярэвадначасныя, розныя даведкачы матэрыялы па масава-палітычнай рабоце клубных устаноў. У другім месцы скацэнтраваны дапаможнікі па вывучэнню нотнай граматы, музыкі і танцаў. Асобна размешчаны матэрыялы аб вопыце перадавых устаноў рэспублікі, якія выдаюцца Рэспубліканскім метадычным кабінетам культуры-асветнай работы, рэпертуарныя дапаможнікі і матэрыялы для мастацкай самадзейнасці, узоры насценных газет, нагляднай агітацыі, тэматычныя лекцыі, гутаркі і г. д.

У метадычным кутку заўсёды можна атрымаць адказ на пытанне, якое вас цікавіць, кансультацыю і неабходныя метадычныя дапаможнікі.

Вялікая метадычная дапамога работнікам культуры-асветных устаноў ўсёй аказваецца ў час кварталных чатырох-дзённых семінараў, на якіх культасветра-

лебудавання ў СССР». Затым начальнік канторы т. Рагазіна падвёў вынікі работ калектыву, назваў імяны лепшых людзей — К. Шчукі, А. Прылажынскага, Н. Стомы і іншых, якія ў добрым стане трымаюць тэхніку, не маюць аварыяў, перавыконваюць планы перавозак пасажыраў і грузаў.

З абменам вопытам работы выступілі на вечары старэйшыя шаферы тт. Ждан, Штанека, Борнік. Лепшым работнікам пад бурны апладысменты прысутных былі ўручаны каштоўныя падарункі і граматы райкома камсамола. У заключэнне вечара адбыўся канцэрт мастацкай самадзейнасці.

Намала цікавага пачулі прадстаўнікі маладога пакалення пра герцінах падвёгі людзей у дні Кастрычніцкай рэвалюцыі, грамадзянскай і Айчынай войнаў, пра будаўніцтва сацыялістычнага грамадства на маладзёжным вечары на тэму: «У нас у гаспадарчых барацьбах за Уладу Саветаў».

З успамінамі пра штурм Зімяна палача ў 1917 годзе выступіў член КПСС з 1919 года Пётр Антонавіч Саамавіч. Уважліва слухала моладзь расказы былых падпольшчыкаў—сакратара акруговага камітэта партыі Заходняй Беларусі Уладзіміра Арцюха, сакратара абкома камсамола Уладзіміра Калядкі. Змястоўны быў расказ старога камуніста Арыяды Гудзікі пра барацьбу працоўных Навагрудка пад кіраўніцтвам КПЗБ з памешчыкамі і капіталістамі панскай Польшчы.

У раённага Дома культуры многа шчырых саброяў і памочнікаў, асабліва з моладдзі. Іх налічваецца звыш ста чалавек. І толькі з іх дапамогаю работа Дома культуры стала цікавай, цікавай і змястоўнай.

Намала цікавага пачулі прадстаўнікі маладога пакалення пра герцінах падвёгі людзей у дні Кастрычніцкай рэвалюцыі, грамадзянскай і Айчынай войнаў, пра будаўніцтва сацыялістычнага грамадства на маладзёжным вечары на тэму: «У нас у гаспадарчых барацьбах за Уладу Саветаў».

З успамінамі пра штурм Зімяна палача ў 1917 годзе выступіў член КПСС з 1919 года Пётр Антонавіч Саамавіч. Уважліва слухала моладзь расказы былых падпольшчыкаў—сакратара акруговага камітэта партыі Заходняй Беларусі Уладзіміра Арцюха, сакратара абкома камсамола Уладзіміра Калядкі. Змястоўны быў расказ старога камуніста Арыяды Гудзікі пра барацьбу працоўных Навагрудка пад кіраўніцтвам КПЗБ з памешчыкамі і капіталістамі панскай Польшчы.

У раённага Дома культуры многа шчырых саброяў і памочнікаў, асабліва з моладдзі. Іх налічваецца звыш ста чалавек. І толькі з іх дапамогаю работа Дома культуры стала цікавай, цікавай і змястоўнай.

Намала цікавага пачулі прадстаўнікі маладога пакалення пра герцінах падвёгі людзей у дні Кастрычніцкай рэвалюцыі, грамадзянскай і Айчынай войнаў, пра будаўніцтва сацыялістычнага грамадства на маладзёжным вечары на тэму: «У нас у гаспадарчых барацьбах за Уладу Саветаў».

З успамінамі пра штурм Зімяна палача ў 1917 годзе выступіў член КПСС з 1919 года Пётр Антонавіч Саамавіч. Уважліва слухала моладзь расказы былых падпольшчыкаў—сакратара акруговага камітэта партыі Заходняй Беларусі Уладзіміра Арцюха, сакратара абкома камсамола Уладзіміра Калядкі. Змястоўны быў расказ старога камуніста Арыяды Гудзікі пра барацьбу працоўных Навагрудка пад кіраўніцтвам КПЗБ з памешчыкамі і капіталістамі панскай Польшчы.

У раённага Дома культуры многа шчырых саброяў і памочнікаў, асабліва з моладдзі. Іх налічваецца звыш ста чалавек. І толькі з іх дапамогаю работа Дома культуры стала цікавай, цікавай і змястоўнай.

Намала цікавага пачулі прадстаўнікі маладога пакалення пра герцінах падвёгі людзей у дні Кастрычніцкай рэвалюцыі, грамадзянскай і Айчынай войнаў, пра будаўніцтва сацыялістычнага грамадства на маладзёжным вечары на тэму: «У нас у гаспадарчых барацьбах за Уладу Саветаў».

З успамінамі пра штурм Зімяна палача ў 1917 годзе выступіў член КПСС з 1919 года Пётр Антонавіч Саамавіч. Уважліва слухала моладзь расказы былых падпольшчыкаў—сакратара акруговага камітэта партыі Заходняй Беларусі Уладзіміра Арцюха, сакратара абкома камсамола Уладзіміра Калядкі. Змястоўны быў расказ старога камуніста Арыяды Гудзікі пра барацьбу працоўных Навагрудка пад кіраўніцтвам КПЗБ з памешчыкамі і капіталістамі панскай Польшчы.

У раённага Дома культуры многа шчырых саброяў і памочнікаў, асабліва з моладдзі. Іх налічваецца звыш ста чалавек. І толькі з іх дапамогаю работа Дома культуры стала цікавай, цікавай і змястоўнай.

дзачаі, якія вырашаюцца працоўнымі раёна.

Вялікую масава-палітычную і культурна-асветную работу на прамысловых прадпрыемствах, у саўгасах і калгасах раёна праводзіць Дом культуры праз агітбрыгаду, створаную з ліку лепшых уздзельнікаў мастацкай самадзейнасці. Члены агітбрыгады мастацкай брыгады адначасна з пастаяноўкай канцэртаў аказваюць арганізацыйную і метадычную дапамогу сельскім і калгасным клубам.

Так, у час выезду агітбрыгады толькі за апошні месяц кіраўнік танцавальнага калектыву РДК т. Расалей дапамагла работнікам Усяляюскага і Гарадзішчанскага сельскіх дамоў культуры стварыць танцавальныя гурткі. З танцавальным калектывам Зяньвіцкага сельскага клуба былі разлучаны «Лявоніха», «Беларуская полька», «Рускі танец». Мастацкі кіраўнік т. Цілаў дапамог драматычным калектывам Ногна-

ботнікі ўскі практычна выпучаюць многія формы клубнай работы.

За добрыя паказчыкі палітычна-масавай і культурна-асветнай работы ў мінулым годзе Навагрудскаму РДК прысвоена званне «Лепшая культасветустанова рэспублікі». Цяпер актыўна Дома культуры, выкарыстоўваючы накоплены вопыт, разгарнуў вялікую работу па падрыхтоўцы да святкавання саракагоддзя БССР. Памярэння тэматычныя лекцыі і вечары, паўнаўцяжы наглядная агітацыя на мясцовым матэрыяле, пампажыя беларускі рэпертуар мастацкай самадзейнасці, ідзе напружаная падрыхтоўка да дэкады самадзейнага мастацтва.

А. КУКАРЭКА, метадыст Рэспубліканскага метадычнага кабінета культасветработы Міністэрства культуры БССР.

На здымках: 1. На занятках драматычнага гуртка. 2. Жаночыя група хору Навагрудскага раённага Дома культуры. Фота аўтара.

П'еса часта звяртаецца і да героіні Валікай Айчынай вайны. У вершы «Пелляход «Аляксандр Матросца», які па сваёй зместу пераключаецца з выдатнымі вершамі Мясцовага «Таварышу Нэта — чалавечку і пароходу», М. Хведаровіч паклавае славаўта героя як «жывую легенду», якая сімвалізуе невычэрпную мужнасць нашага народа.

Працяг гэтай легенды мы бачым у працоўнай адыяе і доблесці савецкіх людзей, якія на ледзяной Поўначы, у бяскарыяй Сібіры ўважылі гарады, будуць гіганцкія электрастанцыі. М. Хведаровіч паклавае гэтую працу з сапраўдным нахвненнем у вершах «Дарога на Маскву», «Енісейскія рыбакі», «Запалатыя сябры», «Ангара», «Манчагорскі і інш.

Паэта глыбока радуе ператварэнне Беларусі з беднай забітай краіны ў краіну

і павявае савецкага чалавек. І калі ў п'есе «Ноч і польма» М. Зарудны яшчэ не пазнаваў некаторыя традыцыйнасці, дык у гэтай п'есе ён сядома пайшоў наперакор ёй. І сапраўды, ці мала ў театры, кіно і літаратуры было паказана калгасных старшын, якія адсталі ад жывіцы і вымушаны былі ўступіць сваё месца перадавым арганізатарам ацельнай гаспадаркі. Яе правіла, былі старшын заставаліся ў «пазіцыі» да новага кіраўніцтва, рабіліся дамагатыўна аб'яважымі, а часам і аздольнымі «свінію падкаліс» ному старшын.

У жывіцы бываюць і такія, але пераважае большасць «былых» — людзі з велізарным практычным вопытам, адданыя калгаснаму ладу. Зываюцца іх, з тым больш пагадзяю іх вопытам і чалавечай годнасцю ў нашых пісьменнікаў няма ніякіх падастаў.

М. Зарудны і паказаў барацьбу за такога «былога», абраўшы для гэтага жанр не драмы, а імяна камедыі, не алаславай, а поўнай зяравата душаўнага гумару, цёплай чалавечай усмешкі і вясёлага спачування.

Антон Краж таксама паказаў барацьбу, што на пераважнам сходае яго першы раз за ўсе гады «пракацілі», а замест яго старшыннай калгаса выбраў маладога агранома Змітра Шалеста.

Краж не толькі паказваў, а і кінуў рознае сяло, пераехаў з усёй сям'ёй на свайго зяна на млыні.

Але ці мог Краж адгарадзіцца высокім каменным паркам ад свайго калгаса, які ён умоваўнаў дзесяці год сваім рукамі, наглядзячы на тое, што на млыне ціха, утульна, няма ніякіх табе сходаў і

пасадыжніаў, толькі і знай, што пчоў даглядаў ды светлыякі стружкі. І як толькі ні заслакоўваў самага старога Кража! І на «пенсію» пара, і падвёў крыху, і паправаў ужо на сваім вяку, а душа не дала і занае па роднаму калгасу. Ажно зб'яўся Краж у барацьбе самага з сабой, пакуль не пачуў на ўсю гэтую хутарскую запіш і не вярнуўся назад у сяло.

Праўда, старому Кражу памог ішо яго добры прыяцель, саратнік на грамадзянскай вайне Амелья Самалал Гэта ён уцяліва запікаў Кража зацішкам на млыне. Ды і дзеці—дочкі Наташа, Святлана і Волга не ўсецзель ў гэтым сонным зацішку і вырваліся з яго. А тут яшчэ запі, Пятро Касяк—чалавек з куладчай душой, якога Краж арганічна зненавіцель.

З зайдзёрым майстэрствам развіае М. Зарудны вобраз Кража і ўсе сітуацыі, звязаныя з ім.

На здымках: 1. На занятках драматычнага гуртка. 2. Жаночыя група хору Навагрудскага раённага Дома культуры. Фота аўтара.

і павявае савецкага чалавек. І калі ў п'есе «Ноч і польма» М. Зарудны яшчэ не пазнаваў некаторыя традыцыйнасці, дык у гэтай п'есе ён сядома пайшоў наперакор ёй. І сапраўды, ці мала ў театры, кіно і літаратуры было паказана калгасных старшын, якія адсталі ад жывіцы і вымушаны былі ўступіць сваё месца перадавым арганізатарам ацельнай гаспадаркі. Яе правіла, былі старшын заставаліся ў «пазіцыі» да новага кіраўніцтва, рабіліся дамагатыўна аб'яважымі, а часам і аздольнымі «свінію падкаліс» ному старшын.

У жывіцы бываюць і такія, але пераважае большасць «былых» — людзі з велізарным практычным вопытам, адданыя калгаснаму ладу. Зываюцца іх, з тым больш пагадзяю іх вопытам і чалавечай годнасцю ў нашых пісьменнікаў няма ніякіх падастаў.

М. Зарудны і паказаў барацьбу за такога «былога», абраўшы для гэтага жанр не драмы, а імяна камедыі, не алаславай, а поўнай зяравата душаўнага гумару, цёплай чалавечай усмешкі і вясёлага спачування.

Антон Краж таксама паказаў барацьбу, што на пераважнам сходае яго першы раз за ўсе гады «пракацілі», а замест яго старшыннай калгаса выбраў маладога агранома Змітра Шалеста.

Краж не толькі паказваў, а і кінуў рознае сяло, пераехаў з усёй сям'ёй на свайго зяна на млыні.

Але ці мог Краж адгарадзіцца высокім каменным паркам ад свайго калгаса, які ён умоваўнаў дзесяці год сваім рукамі, наглядзячы на тое, што на млыне ціха, утульна, няма ніякіх табе сходаў і

пасадыжніаў, толькі і знай, што пчоў даглядаў ды светлыякі стружкі. І як толькі ні заслакоўваў самага старога Кража! І на «пенсію» пара, і падвёў крыху, і паправаў ужо на сваім вяку, а душа не дала і занае па роднаму калгасу. Ажно зб'яўся Краж у барацьбе самага з сабой, пакуль не пачуў на ўсю гэтую хутарскую запіш і не вярнуўся назад у сяло.

Праўда, старому Кражу памог ішо яго добры прыяцель, саратнік на грамадзянскай вайне Амелья Самалал Гэта ён уцяліва запікаў Кража зацішкам на млыне. Ды і дзеці—дочкі Наташа, Святлана і Волга не ўсецзель ў гэтым сонным зацішку і вырваліся з яго. А тут яшчэ запі, Пятро Касяк—чалавек з куладчай душой, якога Краж арганічна зненавіцель.

З зайдзёрым майстэрствам развіае М. Зарудны вобраз Кража і ўсе сітуацыі, звязаныя з ім.

На здымках: 1. На занятках драматычнага гуртка. 2. Жаночыя група хору Навагрудскага раённага Дома культуры. Фота аўтара.

і павявае савецкага чалавек. І калі ў п'есе «Ноч і польма» М. Зарудны яшчэ не пазнаваў некаторыя традыцыйнасці, дык у гэтай п'есе ён сядома пайшоў наперакор ёй. І сапраўды, ці мала ў театры, кіно і літаратуры было паказана калгасных старшын, якія адсталі ад жывіцы і вымушаны былі ўступіць сваё месца перадавым арганізатарам ацельнай гаспадаркі. Яе правіла, былі старшын заставаліся ў «пазіцыі» да новага кіраўніцтва, рабіліся дамагатыўна аб'яважымі, а часам і аздольнымі «свінію падкаліс» ному старшын.

У жывіцы бываюць і такія, але пераважае большасць «былых» — людзі з велізарным практычным вопытам, адданыя калгаснаму ладу. Зываюцца іх, з тым больш пагадзяю іх вопытам і чалавечай годнасцю ў нашых пісьменнікаў няма ніякіх падастаў.

М. Зарудны і паказаў барацьбу за такога «былога», абраўшы для гэтага жанр не драмы, а імяна камедыі, не алаславай, а поўнай зяравата душаўнага гумару, цёплай чалавечай усмешкі і вясёлага спачування.

Антон Краж таксама паказаў барацьбу, што на пераважнам сходае яго першы раз за ўсе гады «пракацілі», а замест яго старшыннай калгаса выбраў маладога агранома Змітра Шалеста.

Краж не толькі паказваў, а і кінуў рознае сяло, пераехаў з усёй сям'ёй на свайго зяна на млыні.

Але ці мог Краж адгарадзіцца высокім каменным паркам ад свайго калгаса, які ён умоваўнаў дзесяці год сваім рукамі, наглядзячы на тое, што на млыне ціха, утульна, няма ніякіх табе сходаў і

пасадыжніаў, толькі і знай, што пчоў даглядаў ды светлыякі стружкі. І як толькі ні заслакоўваў самага старога Кража! І на «пенсію» пара, і падвёў крыху, і паправаў ужо на сваім вяку, а душа не дала і занае па роднаму калгасу. Ажно зб'яўся Краж у барацьбе самага з сабой, пакуль не пачуў на ўсю гэтую хутарскую запіш і не вярнуўся назад у сяло.

Праўда, старому Кражу памог ішо яго добры прыяцель, саратнік на грамадзянскай вайне Амелья Самалал Гэта ён уцяліва запікаў Кража зацішкам на млыне. Ды і дзеці—дочкі Наташа, Святлана і Волга не ўсецзель ў гэтым сонным зацішку і вырваліся з яго. А тут яшчэ запі, Пятро Касяк—чалавек з куладчай душой, якога Краж арганічна зненавіцель.

З зайдзёрым майстэрствам развіае М. Зарудны вобраз Кража і ўсе сітуацыі, звязаныя з ім.

На здымках: 1. На занятках драматычнага гуртка. 2. Жаночыя група хору Навагрудскага раённага Дома культуры. Фота аўтара.

Успраі паэзіі

Надалей вышаў зборнік «Залаты лістапад» Міколы Хведаровіча, паэта, які пасля доўгага перапынку аноў вярнуўся ў строй актыўных дзеячоў беларускай паэзіі. Чытаю з цікавасцю раагоне кнігу паэты, які «ной нількі жыццём і творчым шлях праўдліва ахарактарызаваў словамі:

Сурова і роўная,
Прачыста была
Дарога мая, поўная
І смутку і святла.

(«Усё, аб чым нам марыцца...»)

М. Хведаровіч належыць да таго пакалення, характар і светапогляд якога фармаваліся пад непасрэдным уздзеяннем героікі рэвалюцыі і грамадзянскай вайны, перацінайчы ў час сацыялістычнай перабудовы жыцця.

Вось чыспрыёманне жыцця як барацьбы, як позыўгу — адна з характэрнейшых рыс светапогляду паэта. Вось чыспрыёманне ў яго паэзіі назавсёды ўвайшла тэма герцінага падвёгі.

«Я заўжым шаную героіскую памяць», — гаворыць паэт у адным са сваіх новых вершаў. Гэта высакорданна рыса паэта-грамадзяніна знаходзіць сваё асравае выяўленне ў паэзіі М. Хведаровіча, аб чым сведчаць і яго балады, выдзеленыя ў асобны раздзел зборніка. Амаль усе яны прысвечаны падзеям грамадзянскай вайны. Іх мастацка своеасаблівае, як балад, у тым, што яны больш лірычныя, чым эпічныя. І гэта не выпадкова. У большасці з іх паэт дае слова самім уздзельнікам «ялікай народнай вайны», і яны з хваляваннем азнавадуць аб перакытых імі, поўных глыбокага драматызму, днях барацьбы за маладую савецкую рэспубліку. Перад чытачом паўстаюць, як жывыя, эпічныя рэвалюцыйныя баб, чуюцца галасы іх уздзельнікаў.

Балады М. Хведаровіча («Вясна... Пачарнеі салы», «Перад світаннем», «Паміж — кніга вялікіх ішо», «У бальніцы», «У паход», «Пібель камсэка Гусярава») былі перш за ўсё творамі аб чалавечку — творцу неўміручага падвёгі ў імя ічасця народа. У гэтым іх мастацка каштоўнасць. На нашу думку, не патрэбна было выдаляць асобна вершы невялікага раздзела «Баявыя песні», большасць іх («З мінулага», «Загад», «Дар чырвонаармейца») па сваёй форме, па зместу, тэматыцы блізка прымаюцца да балад.

Разгорнутае сацыялістычнае будаўніцтва, якое пачалося ў гады першай п'ягодкі, паэт паклавае праз вобраз вялікага бою, які прынясе, наглядзячы на цацкаванні, перамогу савецкаму народу.

Будзем ісьці,
Палымішча і падаць,
Праг агнянішчы
У атаку бегчы,
Каб чую перамогі
Магутную радасць...

(«Тэмпы-кантрасты»)

Паэт часта звяртаецца і да героіні Валікай Айчынай вайны. У вершы «Пелляход «Аляксандр Матросца», які па сваёй зместу пераключаецца з выдатнымі вершамі Мясцовага «Таварышу Нэта — чалавечку і пароходу», М. Хведаровіч паклавае славаўта героя як «жывую легенду», якая сімвалізуе невычэрпную мужнасць нашага народа.

Працяг гэтай легенды мы бачым у працоўнай адыяе і доблесці савецкіх людзей, якія на ледзяной Поўначы, у бяскарыяй Сібіры ўважылі гарады, будуць гіганцкія электрастанцыі. М. Хведаровіч паклавае гэтую працу з сапраўдным нахвненнем у вершах «Дарога на Маскву», «Енісейскія рыбакі», «Запалатыя сябры», «Ангара», «Манчагорскі і інш.

Паэта глыбока радуе ператварэнне Беларусі з беднай забітай краіны ў краіну

і павявае савецкага чалавек. І калі ў п'есе «Ноч і польма» М. Зарудны яшчэ не пазнаваў некаторыя традыцыйнасці, дык у гэтай п'есе ён сядома пайшоў наперакор ёй. І сапраўды, ці мала ў театры, кіно і літаратуры было паказана калгасных старшын, якія адсталі ад жывіцы і вымушаны былі ўступіць сваё месца перадавым арганізатарам ацельнай гаспадаркі. Яе правіла, былі старшын заставаліся ў «пазіцыі» да новага кіраўніцтва, рабіліся дамагатыўна аб'яважымі, а часам і аздольнымі «свінію падкаліс» ному старшын.

У жывіцы бываюць і такія, але пераважае большасць «былых» — людзі з велізарным практычным вопытам, адданыя калгаснаму ладу. Зываюцца іх, з тым больш пагадзяю іх вопытам і чалавечай годнасцю ў нашых пісьменнікаў няма ніякіх падастаў.

М. Зарудны і паказаў барацьбу за такога «былога», абраўшы для гэтага жанр не драмы, а імяна камедыі, не алаславай, а поўнай зяравата душаўнага гумару, цёплай чалавечай усмешкі і вясёлага спачування.

Антон Краж таксама паказаў барацьбу, што на пераважнам сходае яго першы раз за ўсе гады «пракацілі», а замест яго старшыннай калгаса выбраў маладога агранома Змітра Шалеста.

Краж не толькі паказваў, а і кінуў рознае сяло, пераехаў з усёй сям'ёй на свайго зяна на млыні.

Але ці мог Краж адгарадзіцца высокім каменным паркам ад свайго калгаса, які ён умоваўнаў дзесяці год сваім рукамі, наглядзячы на тое, што на млыне ціха, утульна, няма ніякіх табе сходаў і

пасадыжніаў, толькі і знай, што пчоў даглядаў ды светлыякі стружкі. І як толькі ні заслакоўваў самага старога Кража! І на «пенсію» пара, і падвёў крыху, і паправаў ужо на сваім вяку, а душа не дала і занае па роднаму калгасу. Ажно зб'яўся Краж у барацьбе самага з сабой, пакуль не пачуў на ўсю гэтую хутарскую запіш і не вярнуўся назад у сяло.

Праўда, старому Кражу памог ішо яго добры прыяцель, саратнік на грамадзянскай вайне Амелья Самалал Гэта ён уцяліва запікаў Кража зацішкам на млыне. Ды і дзеці—дочкі Наташа, Святлана і Волга не ўсецзель ў гэтым сонным зацішку і вырваліся з яго. А тут яшчэ запі, Пятро Касяк—чалавек з куладчай душой, якога Краж арганічна зненавіцель.

З зайдзёрым майстэрствам развіае М. Зарудны вобраз Кража і ўсе сітуацыі, звязаныя з ім.

На здымках: 1. На занятках драматычнага гуртка. 2. Жаночыя група хору Навагрудскага раённага Дома культуры. Фота аўтара.

і павявае савецкага чалавек. І калі ў п'есе «Ноч і польма» М. Зарудны яшчэ не пазнаваў некаторыя традыцыйнасці, дык у гэтай п'есе ён сядома пайшоў наперакор ёй. І сапраўды, ці мала ў театры, кіно і літаратуры было паказана калгасных старшын, якія адсталі ад жывіцы і вымушаны былі ўступіць сваё месца перадавым арганізатарам ацельнай гаспадаркі. Яе правіла, былі старшын заставаліся ў «пазіцыі» да новага кіраўніцтва, рабіліся дамагатыўна аб'яважымі, а часам і аздольнымі «свінію падкаліс» ному старшын.

У жывіцы бываюць і такія, але пераважае большасць «былых» — людзі з велізарным практычным вопытам, адданыя калгаснаму ладу. Зываюцца іх, з тым больш пагадзяю іх вопытам і чалавечай годнасцю ў нашых пісьменнікаў няма ніякіх падастаў.

М. Зарудны і паказаў барацьбу за такога «былога», абраўшы для гэтага жанр не драмы, а імяна камедыі, не алаславай, а поўнай зяравата душаўнага гумару, цёплай чалавечай усмешкі і вясёлага спачування.

Антон Краж таксама паказаў барацьбу, што на пераважнам сходае яго першы раз за ўсе гады «пракацілі», а замест яго старшыннай калгаса выбраў маладога агранома Змітра Шалеста.

Краж не толькі паказваў, а і кінуў рознае сяло, пераехаў з усёй сям'ёй на свайго зяна на млыні.

Але ці мог Краж адгарадзіцца высокім каменным паркам ад свайго калгаса, які ён умоваўнаў дзесяці год сваім рукамі, наглядзячы на тое, што на млыне ціха, утульна, няма ніякіх табе сходаў і

пасадыжніаў, толькі і знай, што пчоў даглядаў ды светлыякі стружкі. І як толькі ні заслакоўваў самага старога Кража! І на «пенсію» пара, і падвёў крыху, і паправаў ужо на сваім вяку, а душа не дала і занае па роднаму калгасу. Ажно зб'яўся Краж у барацьбе самага з сабой, пакуль не пачуў на ўсю гэтую хутарскую запіш і не вярнуўся назад у сяло.

Праўда, старому Кражу памог ішо яго добры прыяцель, саратнік на грамадзянскай вайне Амелья Самалал Гэта ён уцяліва запікаў Кража зацішкам на млыне. Ды і дзеці—дочкі Наташа, Святлана і Волга не ўсецзель ў гэтым сонным зацішку і вырваліся з яго. А тут яшчэ запі, Пятро Касяк—чалавек з куладчай душой, якога Краж арганічна зненавіцель.

З зайдзёрым майстэрствам развіае М. Зарудны вобраз Кража

На пачатку вялікай дарогі

Чарнені і для заўзятых тэатраляў, і для даволі шырокай аўдыторыі мінскіх глядачоў — не толькі новыя сустрэчы з творчымі калектывамі, якія прыналежаць на гэтым этапе ў беларускаму сцэналіу. Гэта і першы адкрыты знаёмства з імямі дагэтуль неведомым, новым маладым атрадам будучых прафесійнага тэатра — выпускнікі акцёрскага факультэта Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута. І сёння, які і ў мінулым годзе, большасць дыпламаваных спецыялістаў была паказана даволі шырокай аўдыторыі глядачоў на сцэне прафесіянальнага тэатра.

І вось прагледжаны ўсе работы дыпламантаў. Пяць можна гаварыць аб цэлым калектыве — ішоце не прафесіянальным, пакуль што толькі аб калектыве выпускнікоў, аб новым папуляры тэатраў, аб тых думках, якія ўнікалі ў час прагляду спектакляў.

Неяк прынята пачынаць размову аб прафесіянальным творчым калектыве з яго рэпертуару. І справа тут не ў крытычных штампах. Рэпертуар вызначае мэтанакіраванасць тэатра, то ёсць ён сцвярджае, чаю і на чым вучыць сваіх глядачоў. Падбор п'ес і ўрыўкаў з п'ес для дыпламаваных спецыялістаў, як і наогул для занятых у інстытуце па майстэрству, выдзяляе з іншымі мэтамі — найбольш поўна і ўсебакова, выходячы за межы ўмоўных рамак амплуа, выявіць здольнасці і магчымасці маладых акцёраў.

Але разам з тым выпускнікі сыгралі і п'яныя п'есы, якія даўно не ставіліся прафесіянальнымі калектывамі, за што і нельга не кінуць папроку ў адрас апошніх. Вось аднаактоўная камедыя Янкі Купалы «Прымакі», паказаная дыпламантамі. Бачачы тое, з якім захапленнем іграў ён малады выканаўца і як цёпла прымаў ён глядачы, міжволі думалася: а чаму наперад ныводным нашым тэатрам не ставіцца гэтая выдатна напісаная камедыя, як ставіцца, скажам, амаль усе ўкраінскія калектывы сваю класіку? Ды і не толькі «Прымакі», а аднаактоўны творы В. Дуніна-Марцінкевіча, Ул. Галубова? Чаму б не наладзіць прафесіянальным тэатральным калектыву вечар аднаактоўнай беларускай драматычнай, аб чым ужо не аднойчы ўзнімаўся пытанне. І ў гэтым сенсе падрыхтаваны і паказаны выпускнікам, людзьмі, якія робяць яшчэ толькі першы крокі ў мастацтва, работы — «Прымакі» Я. Купалы, «У Сібіры» Апушкіна, «У порце» Малайсана — з'яўляюцца наглядным і добрым прыкладам нават і для сталых, заслужаных твораў.

Зразумела, не аднолькава ў кожнай з названых п'есаў выдзелены здольнасці, дараваныя акцёраў. Аднак, калі спалучыць гаварыць аб самым агульным уражэнні ад гэтых, па ліку ўжо дзесятага выпуску, то ён, думачна, даволі роўны, асабліва ў параўнанні з дэбютантам і ў той жа час даволі моцны і здольны. Астатняе, прыдзіцца пагаварыць яшчэ раз, вядома, не аднолькава, вядома, па-рознаму.

Спектакль «Прымакі» пастанавілі П. Малчанавым, па-народным скажыце. Цяжка, зразумела, — гэта прабуе вялікага вопыту, майстэрства — іграць не толькі пажылым акцёрам ролі старых, але і маладым выканаўцамі ролі старых. Але затое з якой лёгкасцю — гэтае значэнне тут ухваляецца ў самым лепшым сенсе — праводзіць ролі маладых закаханых Каларыяні і Мацейкі акцёры А. Фурманова і Э. Гарачы. Якая арганічная пераходнасць, колькі энэргіі, маладога залору і ў Гарачага, і асабліва ў Фурманова!

Розныя спектаклі пачынаючы акцёраў ставіліся на розных мовах, і прычым аж на тры — на беларускай, рускай, французскай. Можна, вядома, спрэчацца, колькі гэта было мэтазгодным і патрэбным, у прыватнасці, у дачыненні французскай, хоць і тут перш за ўсё ставіліся задачы ўвядзення парадку. Але вельмі глыбокую работу «У порце», якая паказваецца на той мове, на якой твор напісаны Малайсана, і, дарэчы, самастойна пастанавілі выпускнікі, і пераконавацца, што М. Папова дасягае найбольшага поспеху імяна тут, у ролі Франсуазы, што імяна лепш і паўней, чым у іншых спектаклях, раскрыліся ён асабліва востра характэрнай актыўнасцю. Цяжка іграць «У дудзе» з Паповай і акцёр Г. Ваўчок (Себастьян).

Аб'яўлены М. Гаранец у ролі Генадзія з урыўка «У пошуках радзіцы» В. Розана. Ён вельмі ўважлівы на сцэне з партнёрам, чуда рагуе на падзеі, хоць і здаецца, што акцёр хутчэй іграе Аркадія з «Добрага часу», чым Генадзія. А гэта людзі рознага складу душы, розных габарытаў.

Газетная паліца не дазваляе шырока і падрабязна гаварыць аб удалых выступленнях выпускнікоў у феацывальных асяджах (кіраўнік А. Першыня), аб драматычным асяджах «У Сібіры», у якім малады выканаўца, думачна, здалоў прынціпуючы ў эпоху падзей, і ў тым абставіны, у якіх жывуць і дзейнічаюць героі. Гэта і Г. Гар-

бух у ролі сямлінага Аўдзеева, і Г. Дубаў у ролі пачальніка астрага Бурнашова, і Т. Шапкіна ў ролі князя Валкоўскага, і Т. Кокітчы ў ролі стражніка Калюта. Аб Кокітчы можна пісаць многа, магчымасці і здольнасці яго выявіліся ў дыпламажных работах, бадай, найбольш разнабакова, чым у астатніх, пачынаючы з ролі Максіма Кутаса з «Прымакі» і канчаючы ролі Кастыльёва ў горкаўскай п'есе «На дне».

Ужо стала традыцыя і традыцыя вельмі добрай, што адзін з выпускных спецыялістаў рыхтуецца па п'есе вялікага Горкага. Драматычна Горкага заўсёды аказваўся і аказвае дабратворны ўплыў на ўдзельнікаў спектакля, гэта вялікая школа акцёрскага майстэрства, прызначана, бадай што, кожным. І ў той час сустрэча з Горкім — вельмі адкажна сустрэча, яна прабуе і ад акцёраў і ад рэжысёра вельмі многае. Добра, што гэтай адкажнасці і гэтых вялікіх патрабаванняў не баіцца ў тэатральна-мастацкім інстытуце. Хацелася б толь-

кі, каб выпускнікі ў наступныя гады пачаў з п'есамі Горкага хоць бы час-ад-часу іграць і творы Чахава і творы Шапкіна. І нават наперад падрыхтаваць вялікую складанасць, цяжкія ад такіх сустрэч, сустрэч з Чахамым і Шапкірам — імямі палана супрацьлеглымі, — думачна, што яны толькі ўзбагацілі б паітру будучых акцёраў. Што гэта так, можа нават пацвердзіць дыпламаваны спецыяліст «На дне».

Горкаўска п'еса даволі глыбока выявіла лепшыя якасці будучых акцёраў, то, чаму іх вучылі на працягу некалькіх год. Гэта праўдзівасць і ў пазаве, і ўлюбі да драматычна, да яго ідэй, і ў раскрыцці сацыяльнага канфілікту твора, і ў прынціпуючы ў падзеі, у самыя патаемныя думкі, і ў імянінай найбольш поўна і найбольш глыбока пазнаваць складаныя чалавечыя характары. Скажыце, азначыце — даволі агульна, і тым не менш, думачна, яны паказваюць сутнасць, асноўнае, чаю шукалі маладыя акцёры, чаю дамагаўся п'есаў спецыяліст і мастацкі кіраўнік выпускнога курса Д. Арлоў.

Аднак б'ес і яшчэ нешта вельмі своеасаблівае, на першы погляд малаўлюбленае, але вельмі значнае ў гэтым спектаклі. Тыя неспаконныя парывы маладоці, тыя абвостраныя ўспрымальнасці падзей, рэалісцісма, якая асабліва ўласціва людзям, што пачынаюць сваю дарогу ў жыцці яшчэ неспрактыкаванымі, без дастаткова вопыту, але прагна схопліваць вельмі многае, — вольны прыносцы ў спектакль выныя акцёры, вольны чаму ён хваліне, не пакідае глядача раўнадушным.

Не пакідае раўнадушным і тым, калі Сцяпін (Л. Бакутэў) гаворыць аб працы, адзе аб тэатры, акаб б прыносіла яму завальнае, радасць, і калі ён гаворыць агульнавядомы маналог пра чалавечую годнасць, пра Чалавека з вялікай літары. І тым, калі Акцёр (Э. Гарачы) ужо страціў чалавечы аблічча, але ў яго яшчэ дзясць і самым дуточку душы захаваўся светлая мара і ён гаворыць, што выбараца з гэтага «дня», стане сапраўдным акцёрам, але, не здолеўшы зрабіць гэтага, вяртаецца, каліне жыццё самагубствам. Хваліне і тым, калі Васяка Пепел у выкананні Г. Гарбука некалькіх перастановаў, шчыра, з глыбока захаванай незадоволенасцю расказвае аб тым, як ён стаў злодзем. Але калі бачыць дунюша надломленаю Насцю — Т. Шапкіна, ці беспрасветна пакаты, якія вымушана нярэшчы Наташа — Л. Стародумава.

Аб людзях «дня» маладыя акцёры расказалі вельмі шчыра, усхвалявана, з дусэўным бодем за лес Чалавека. І ў гэтым — іх значная перамога. Ші будзе ёсць тут скажанае правільна? Ші можна лагула гаварыць у падобным тоне, калі акцёры гэтыя толькі пачынаючы, калі іх творчы вучобу ніяк нельга лічыць закончай? Асобным таварышам, відаць, могуць адказаць на пастаўленыя пытанні акаб і спасціца пры гэтым на педагогіку. Маўляў, такімі пахваліма можна лёгка закрузіць галаву акцёраў, сапсаваць аго. Былае іныя раз, вядома, і так. Але не такіх вынікаў хочацца чакаць ад маладых акцёраў, цывілізаваных выпускнікоў, якія робяць сёння па-сутнасці першы творчы крокі і якіх даволі лёгка

можна было б раскрытыкаваць, знайсці вольныя многа недахопаў. Аднак сёння хочацца дараваць гэта, выдзіць найбольш моцныя грані іх творчых задаткаў.

Мы ж чакаем ад іх, маладой змены нашага тэатральнага мастацтва, не толькі таго, што яны паспелі ўжо зрабіць сёння, за вельмі невялікі, вельмі абмежаваны час, мы ж чакаем ад іх у некалькі разоў большага. Што ж, няхай на першы паатак, на першае знаёмства, тое-сёе, можа, і застаецца авансам. Але ж рана ці позна за яго неабходна разлічвацца. І трэба спадзявацца, што ў час падсумоўвання рахункаў, а гэта абудзецца ўжо пры сустрэчы на прафесіянальнай сцэне, аванс будзе спаўна выплачаны. Каб не трэба было гаварыць: «ён і на выпускных акабнеў, а на выпускных акабнеў не акабнеў...», каб можна было з поўнай адкажнасцю сказаць: «ён ужо і на выпускных акабнеў паказаў сабе...» Імяна на такую сустрэчу хочацца спадзявацца, у такую верыць.

І яшчэ адно пытанне, якое, відаць, будзе ўжо датычыцца больш арганізацыйнага парадку. Гэта аб дазвольным лёсе акцёраў пасля сцены інстытута.

Дыпламавыя спектаклі паказваліся адначасова са спектаклямі Гомельскага абласнога тэатра, які ў той час гастрываў у Мінску. Вядома, праводзіць аналогію паміж гэтымі спектаклямі было б няправільным у дачыненні да выпускнікоў і звычайным да галмалчан, многія з якіх з вялікім акцёрскім вопытам прыходзілі ў тэатр ужо тады, калі сённяшнія дыпламаваны толькі-толькі пачыналі сваё студэнцкае жыццё. І ўсё ж параўнанні няпрашана. І часам не ў карысць Гомельскага тэатра, аб чым нельга не задумацца. І не толькі справа ў тым, што некалькіх вопытных акцёраў, многа год працуючы ў тэатры, і амаль нябачна іх адбіты на работах дыпламантаў.

У спектаклях Гомельскага тэатра часта заняты таленавітыя акцёры, майстры сцены, якія захапляюць сваёй іграй. А вольны адзінага мэтанакіраванасцю спектакля, адзінага яго стылю няма, чым асабліва выдзяляюцца сцэнічныя работы выпускнікоў? І тут, уласна кажучы, няма нічога даўнага. У тэатральна-мастацкім інстытуце педагогі ўвесь час выхоўвалі ў будучых акцёраў адзінае поглядзі на тэатр, на мастацтва, вучоба вялася ў лепшым адзіным рэжыме, у той час, як гомельскія калектывы ў большасці арганізаваліся з «біжы», куды трапілі акцёры з самай рознай школы і якія, дарэчы, вельмі часта пакідалі сцэну тэатра, і вынікі вельмі і вольны відэачыны.

Усё гэтае размова вядзецца вольны для чаю. Выпускнікоў, як правіла, накіроўваюць у розныя тэатры рэспублікі, у самыя розныя калектывы. А ці не разгубіць яны таго адзінага, што так паслядоўна і настойліва выхоўвалі ў іх педагогі? І ці не лепш было б накіроўваць у адзін які-небудзь тэатр, асабліва ў той, дзе і сёння ішчэ вялікае якасць творчых надраў, утварыўшы з іх асноўнае ядро калектыву? Сёлетнія выпускнікі ўжо размерываны: гэтыя пытанні будучы больш датычыць наступных выпускаў. Але і сёння неабходна ўжо ставіць сёння, і Міністэрству культуры трэба вырашыць іх самым стаючым для творчасці чынам.

Анатоль САБАЛЕУСКИ.

На здымку: сцэна са спектакля «Прымакі» Я. Купалы. У ролях: Кацярына — студэнтка А. Фурманова, Мацейкі — студэнт Э. Гарачы.

Фота Ул. Крука.

11-ы выпуск у сталічным музучылішчы

Калектыв Мінскага музучылішча вучылішча імя М. І. Гілякі разам з усім беларускім народам рыхтуецца да святкавання 40-га гадавіны БССР. У гэтым годзе ў нашым вучылішчы адбыўся 11-ты выпуск вольны выпуск студэнтаў. 47 маладых музучылішч атрымалі публіцы ў жыццё. Тут — піяністы і скарпачы, харавыя дырыжоры і дукваі. Пераважаюць большасць выпускнікоў зладзі дзяржаўныя экзамены на выдатна і добра.

Маладыя музучылішчавыя рэспублікі на роўнях кутаж Беларусі, каб несіць музучыню кутажу шырокім народным масам. У Барысаў едучы прываіваць піяністка Н. Крук, скарпач Э. Іванюк і баяніст В. Фамека, у калас імя Гастэль — піяністка Н. Нісан, у раёныя дэмы культуры накіроўваюцца выпускнікі аддзяленняў дукваіх і народных інструментаў.

Спевакі Н. Кісялёва і Г. Ачусова папоўнілі рады артыстаў Беларускага вучылішча І. Чарнапалёва, Е. Бураду і Г. Зайца будучы спевакі ў Дзяржаўнай акадэмічнай вядоце БССР.

19 выпускнікоў вучылішча рэкамендаваны дырэктарам для паступлення ў Беларускае кансерваторыю.

Вялікая група нашых музучылішчавых вываіла жаданне пахаіваць з канцэртнай брыгады на далінае землі для абслугоўвання калгаснікоў у час уборкі багатага ўраджаю.

Галіна ВАЛКВІЦКАЯ, студэнтка ІІ курса Мінскага музучылішча.

Лепшы драматычны калектыв

Лепшым драматычным калектывам у Дубровенскім раёне заслужана лічыцца калектыв Зарубскага сельскага клуба.

Мясцовыя аматары тэатральнага мастацтва пад кіраўніцтвам настаўніка т. Тоўскава падрыхтавалі і паказалі глядачам калгаснае раёнага цэнтры некалькі цікавых спектакляў. Асабліва ўдалымі атрымаліся спектаклі па п'есах «Партызны» К. Крапівы, «Родная млі» М. Алтухова і іш.

А. МАЦЫЛЕВІЧ.

У Літаратурным інстытуце імя Горкага

«ЧАСОПІС МАЛАДЫХ»

Так называецца друкаваны літаратурны альманах студэнтаў, які выдзеліцца тыражом у 750 экзэмпляраў. Чарговы, чацвёрты змугар, будзе публікацыя прысвечаны 25-годдзю з дня заснавання інстытута, якое спадзіцца сёлетэ. Да гэтай даты асобным выданнем выходзіць «Гісторыя інстытута». Книга расказвае аб баяных, творчых і працоўных справах выхаванцаў вышэйшай навуковай установы, заснаванай А. М. Горкім.

НОВЫ ВЫПУСК

Днямі адбыўся чарговы выпуск студэнтаў асноўнага аддзялення інстытута, 25 празаікаў, драматургаў, паэтаў і крытыкаў абаранілі свае дыпламыныя работы. Сярод іх паспяхова закончылі інстытут малады беларускі празаік Алесь Савіцкі, іспанская перакладчыца Марыя Канавак, карэйскі пісьменнік Хан Юн Хо, албанскі паэт Вангел Гечы, празаік з Украіны Васіль Марчачка і іш. Тэмай дыпламнай работы А. Савіцкага была аповесць «Кедры глядзіць на мора», якая ўявілася вынікам творчай практыкі на Бранскай ГЭС.

З выдатнымі адзнакамі закончыў першы курс інстытута былы работнік Мінскага трактарнага заводу Іван Бурсаў.

НА ТВОРЧАЙ СЕСІ ЗАВОЧНИКАУ

Дзясць маладых пісьменнікаў з Беларусі спалучаюць сваю працу з вучобай на завочным аддзяленні інстытута. На творчай сесі, якая праходзіла ў мінулыя месяцы, былі абмеркаваны новыя вершы студэнтаў В. Папалёва, В. Костылева, Хв. Жыцкі, Я. Гольскага, Ф. Кошынава і Б. Спрычана, а таксама аспавяданні Л. Камішэўскай і А. Браўлюскага. Студэнт другога курса І. Чарныш напісаў аповесць «Грознае неба» аб буднях савецкіх дэткаў, якая выклікала цікавую творчую размову аб майстэрстве маладога празаіка. На семінары драматургаў была абмеркавана п'еса А. Махначэ «Алачка».

А. ПЯТРЭНКА.

СТУДЭНТЫ 53-Х НАЦЫАНАЛЬНАСЦЕН

Кожны год на асноўнае аддзяленне інстытута прымаюць 30 чалавек, а на завочнае 60. Літінстytut з'яўляецца самым многіпацэнным на складу студэнтаў. Тут навукаюцца студэнты 53-х нацыянальнасцей. Гэта людзі розных узростаў і прафесій. Сярод студэнтаў можна сустрэць і вядомых пісьменнікаў, такіх, як лаўрэат Сталінскай прэміі, А. Гудзішэ-Гузвінцэ, і такіх маладых, як паэтка Ала Гарасова, якая прышла ў інстытут аладуць пасля дзясці класу. Тут учыцца студэнтаў з далёкага В'етнама, Карэі, Кітая і другіх краін народнай дэмакратыі.

ЦІКАВАСЦІ БА БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

Усе студэнты інстытута згодна праграмы праходзіць спецыяльны курс беларускай літаратуры. Глыбокае веданне твораў беларускіх пісьменнікаў павінен быць заўважлівым студэнтам другога курса Б. Хойміскі, І. Дрэўла, Т. Сабітаў, А. Антонаў і іш. Па просьбе студэнтаў кандыдат філалагічных навук А. Уласенка, які вядзе ў інстытуце курс беларускай літаратуры, прычытаў іх у арыгінале некалькі твораў А. Куляшова, вершамі якога захапляюцца многія маладыя паэты.

Слаборніцтва юных спевакоў

з гляду школьных харавых калектываў горада мінска

адаючы спецыфіку работы з дзесці, аадаюць тонкім музучыным густам, умеем даваіцца стройнасці выканання і багатай інварацыі.

Другія месяцы на аглядзе падзялілі 15, 30 і 40 школы. У рэпертуар гэтых школ вялікае месца занялі народныя беларускія песні і песні беларускіх кампазітараў. Былі адзначаны на аглядзе 49 і 30 (музычнае) школы, 2 і 22 школы, якія маюць перспектывы хуткага творчага росту.

Разам з тым, журы агляду ўказала на рад адмоўных з'яў, якія ішчэ можна наглядзіць у практыцы работы дзіцячых харавых самадзейных калектываў Мінска. Многія з іх не рыхтуюць свае канцэртныя праграмы загалд. У рэпертуары дзіцячых харавых калектываў па-ранейшаму мала беларускіх народных песень і твораў беларускіх кампазітараў. Сапраўднае харовае спяванне — спяванне а капеда (без суправаджэння) — ішчэ слаба прынамаліцца ў школьных харох. На гэта трэба звярнуць і самую сур'ёзную ўвагу усім мастацкім кіраўнікам і хормайстрам.

Надхольчы рэспубліканскі агляд дзіцячых хароў у гонар 40-годдзя Савецкай Беларусі з'явіцца ішчэ больш сур'ёзным выпрабаваннем для многіх калектываў, нават тых, якія добра сабе зарэкамендалі. Ён у значнай ступені будзе саздзіць уяшчэ харовую культуру ў нашых школах, дзіцячых дамах, дамах піянераў, папулярызуючы песень савецкіх кампазітараў, музучыных твораў рускай і зарубажнай класікі.

А. ДЗІМТРУК, інспектар-метадыст па спецыялі і музучнай адукацыі Міністэрства асветы БССР.

Глыбока ввучуаць спадчыну

А. СЕМЯНОВІЧ

Многія творы беларускай літаратуры мінулае параскіданы ішчэ ў рукапісах на розных архівах або знаходзіцца ў прыватных асоб і ніколі не былі надрукаваны. Гэта тлумачыцца тым, што ў дараўнацыйны час афіцыйнай царквы ўлады жорстка ставілі да друкаванага беларускага слова, выялі палітыку нацыянальнага прыгнечання беларускага народа. Таму нашы літаратуразнаўцы, даследчыкі павіны з асаблівай увагай ставіцца да літаратурнай спадчыны мінулага, ввучуаць яе, і ўсё тое, што заслужылае ўвагі, даводзіць да чытання.

Аўтар гэтых радкоў, працуючы ў архівах Вялікае і Ленінграда, удалося знайсці рукапісы некалькіх мастацкіх твораў беларускай літаратуры першай XIX і пачатку XX стагоддзя, а таксама выявіць факты, якія карэава цэнзуру заабаўнала ставіцца на сцэне беларускіх п'ес. Не ўсе рукапісы якіх яшчэ знойдзены. Такі лёс напаліткаў, напрыклад, беларускую драму «Вядушнікі», аўтарам якой быў Мікула Грымот.

Імя гэтага пісьменніка ўпершыню ў літаратуры сустракаецца ў пачатку 1913 года, калі ў тыднёвай каталіцкай газеце «Беларусь» разлічана на беларусаў-католікаў, з'явіўся яго першы друкаваны твор — апаваданне «Над'яловец», у аснову якога пакладзена народнае паданне аб пад'ялоўцы. Імя твора выражана словам вядомай беларускай прыказкай: «Не пагардзівай сваіх і чужых, бо знадзец ніжэй за ўсіх». У апаваданні адукаваныя тыя людзі, якія кіраўніцтва сваіх блізкіх адукаюцца з іх, экануаваюць іх, і праводзіцца думка аб тым, што крыўдзіцеляў народа спасцігне заслужаная кара. Такім чынам, ужо самы першы твор пісьменніка мае выразную сацыяльную афарбоўку.

Апрача апавадання «Над'яловец» у газеце «Беларусь» былі надрукаваны два вершы Мікула Грымота, якія ў мастацкіх адносінах уяўляюць пэўную каштоўнасць. Магчыма, што ў пісьменніку былі і іншыя творы, але па тых ці іншых прычынах яны не маглі быць надрукаваны. Сведкай гэтаму з'яўляецца імя «Вядушнікі», якая была забаронена царскай цэнзурай і 45 год праяжала ў архіве. Надаўна рукапіс ён быў выяўлены ў тэатральнай бібліятэцы імя А. В. Луначарскага ў г. Ленінградзе навуковым супрацоўнікам інстытута мастацтва-

знаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР А. Савіцкім. Нам жа удалося адшукаць у Цэнтральным дзяржаўным гістарычным архіве ў Ленінградзе справу аб забароне пажазу гэтай п'есы на сцэне.

Сярод архіўных матэрыялаў ёсць наступнае прашанне Янкі Купалы адносна п'есы «Вядушнікі», адрасаванае аддзелу драматычнай цэнзуры пры Галоўным упраўленні па справах друку ў Цэнтрбургу:

«Прадастаўляючы пры гэтым у Драматычную Цэнзуру тры экзэмпляры драмы «Вядушнікі», вельмі прашу дазволіць яе да пастаноўкі на сцэне.

Прасіцель Ів. Лушчык.

С.-Пецярбург, 14 студзеня 1913 года».

20-га студзеня 1913 г. аддзел драматычнай цэнзуры пры Галоўным упраўленні па справах друку іша адносіну цэнзуры Ул. І. Крышаву наступнага зместу:

«Цэнзар драматычных твораў пры Галоўным упраўленні па справах друку, на загаду і. Начальніка гэтага Упраўлення, накіроўваючы пры гэтым у тры экзэмпляры п'есу на беларускую гаворку пад назвай «Вядушнікі», просіць яго Выскараджае Уладзіміра Іванавіча рэагавалець значнае п'есу і са зваротам дадаткаў да ставіцца ў названнае Упраўленне сваё заключэнне аб указанай п'есе з кароткім перакладам яе зместу».

Цэнзар Ул. І. Крышав праштавіў у аддзеле драматычнай цэнзуры ў Галоўнае Упраўленне па справах друку такое заключэнне на п'есу «Вядушнікі»:

«Вядушнікі» драмы ў 3-х дзеях. Напісаў Мікула Грымот. Вільня, 1912 г.

У вясковую прыгажуні Анэты некалькі жаніхоў. Сын суседняга памешчыка Янук звартае на яе ўвагу, адравае яе і сыходзіцца з ёю. Хутка, аднак, яна яму надучнае, і ён пакідае яе цяжарную, зняслаўленую. Салдат Цыркуц увароўнае яе пахельч у горад, яна адгадзецца і хутка трапіць у публічны дом. Там з ёю сустрэаецца не брат Юзкі, які пахельч у горад на заробкі і працуе на фабрыцы. У парыве злосці і адчаю Юзкі забівае сястру Анэту ў адну лінейку. Пісьменнік чамусьні назвае яе камядзі, ханя сам змеець п'есы, наглядзічы на наўважыць у ёй некалькі камічных сітуацый, не дае падставы аддзіце і да камядзінага жанру; хутчэй за ўсё яна можа быць названа звычайнай сямейна-бытавой драмай.

Ул. Крышав.

С.-Пецярбург, 27 студзеня 1913 г.»

Заклучэнне царскай цэнзуры на драму «Вядушнікі» з'яўляецца свайго роду рэацый на готу беларускую п'есу. Імяна сама «стандартная» твора, яго сацыяльна-палітычная звестарнасць, асуджэнне аўтарам тагачасных парадкаў і нормаў капіталістычнага грамадства напаліхалі афіцыйнай царквы ўлады, якія пастараліся не дапусціць на сцэну такой надзённай п'есы.

Сярод разнастайных архіўных матэрыялаў удалося адшукаць рукапіс невядомай да гэтага часу п'есы Алесь Гурла «Дубоў усё змагае», датаванай 1912 годам. П'еса напісана першамі (усяго сем а'яў) і перапісана самым аўтарам чыста, акурата ў звычайным вучнёўскім стылі (20 лістаў) у адну лінейку. Пісьменнік чамусьні назвае яе камядзі, ханя сам змеець п'ес

Глыбока ввучаць спадчыну

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.)

цы, значае, што, нягледзячы на ўсёякі пераходзі і ганенні, ён настойліва займаўся самаадукацыяй, чытаў шмат розных кніг, у тым ліку гісторыю Кастамарава.

«Я знаў, што ў мяне ёсць талент, — піша ён у тым жа раздзеле «Мае думкі», — но многа гора, многа сляў, многа пасудных людзей і візаву на свеце, каротка, як чыма, ад мяне хацелі закрыць навуку і сонца прады і ўкінць мяне ў бяздзённую гразь. Но я ўжо віду сонца: яно мне свеціць у небе, і я іду дарожкай, дарожкай вузенькай з рытывамі і калючкамі, і многа ран на маіх ножах, і многа крыві капачэ з іх, но я іду ўперад, уперад, к яснаму сонейку і скоро выйдзю на лепшую дарожку!».

У раздзеле «Школьным хлопчыкам» пісьменнік-самавуц заклікае падрастаючае пакаленне настойліва вучыцца, авалодваць ведамі, шмат чытаць, бо дзіны чалавек нічога не варты. «Чытайце ўсё, што палачыць: усё карысна. Толькі чарнасоценны падарваў не чытайце, бо ў іх пішуць толькі аб тым, як уціснуць бедных людзей, каб агчыць было смактаць кроў у свае тоўстыя пумы свінчыя?».

Сярод рукапісаў І. Чапэва ёсць пачатак п'есы (без назвы) — першая дэя п'есы адносіцца да часу прыгоннага права на Беларусі. У ёй гаворыцца аб тым, як паны-прыгоннікі адзекваліся з сялянамі: білі і забіралі, забіралі на смерць, манілі на сабак, прымушвалі сялянскіх кармчы сваімі гурдымі панскіх шчанят. У першай дэі перада чытачом праходзіць цалая галерэя памешчыкаў-прыгоннікаў, князюў, якія сабраліся на бал у маентку пана Багуава. Азім перада другім выхваляюцца сяляны сваёй уладай над «смердамі» (прыгоннымі сялянамі), якіх ставяць ніжэй за скаціну, хача добра ведаць, што жывуць за кошт іх працы. Страшная навінавіс і пагарда да «музыка-хана» адчуваецца ў кожным слове пана Багуава, князя Бадуціцкага, памешчыка Гіеніна, якія бесцэпяць дваровых дзевак, малых сялянскіх, доваць і вешаць «нігістаў», што муціль народ, падбуртваюць сялян на паўстанні.

На жал, рукапіс п'есы І. Чапэва абрываецца на пачатку другой дэі (зас усяго рукапіс невядомы), і нам цяжка меркаваць аб усім творах палкам. Аднак асноўны канфілікт, які намячаецца ў пачатку п'есы, яго антаганістычная, сацыяльна-класавая сутнасць, гавораць аб тым, што вырашэнне пісьменнікам гэтага канфіліку будзе вясціцца з рэвалюцыйна-дэмакратычных навінавіс. На такую думку наводзіць і змест усіх рукапісаў аўтара, вытрыманых у духу навінавіс да тагачаснага сацыяльна-палітычнага ладу.

Да гэтага часу мы гаварылі аб рукапісных матэрыялах беларускай літаратуры пачатку XIX стагоддзя. Аднак архіўныя пошукі сутыкаюць нас і з невядомымі творами беларускай літаратуры мінулага стагоддзя.

У нашай крытыцы і літаратуразнаўстве ўсталявалася думка, што драматычныя творы ў XIX стагоддзі пісаў толькі В. І. Дунін-Марцінкевіч. Аднак, ёсць звесткі, (аб гэтым наведваліся Рамульда Зямкевіч), што ў сярэдзіне мінулага стагоддзя Арцём Варыга-Дарэўскі напісаў тры беларускія п'есы: драму «Гордасць», камедыю «Гнеў» і камічную оперу «Грэх». Рукапісы названых п'ес былі ў 1863 годзе канфіскаваны паліцыяй у час арышту пісьменніка (ён быў арыштаваны за ўдзел у паўстанні 1863 г. і высланы ў гор. Іркуцк, дзе і памёр у 1884 г.).

Наведзі дадзеных Рамульда Зямкевіча,

1) Рукапісы аддзел Цэнтральнай бібліятэкі Акадэміі навук Літоўскай ССР, фонд VBF-III, адз. хав. 69.

2) Там жа.

на беларускай мове напісаў камедыю «Акалі пры Палкоўніках» Геранім Марцінкевіч, якая ставілася ў Віцебску ў 1862 г. Заслужанае ўвагі і павядаманне вядомага польскага пісьменніка Крашчэўскага, які ў сваёй манаграфіі «Уладзіслаў Сыракомля» (Варшава, 1863 г.) гаворыць аб тым, што Людзім Кандратоніч (Уа. Сыракомля) быў аўтарам беларускай п'есы са сцэнамі, музыку да якой напісаў Фаўстын Лапцэўскі.

Апрача пошукаў рукапісных матэрыялаў, патрэбна звярнуць увагу на польскія зборнікі літаратурных твораў, якія выходзілі ў першай палове XIX стагоддзя ў Вільні, Пецярбургу і Варшаве. У адным з такіх зборнікаў пад назвай «Баян» (Вільня, 1838) надрукаваны невялікі верш на беларускай мове, які прыводзім так:

Скажы, Вяльможны Пяне,
Што ў нашым будзе стане?
Бо мне нешта казаці,
Што Вы наслухна давалі
У маршу роўняце?
— А тобце, с'юрые, со до tego?
— Праўда, што Вы панамі,
Пакуль жывце над намі!..
Але што з таго будзе,
Калі станем на судзе?
Не скажы рабіце чэко:
Со тобце, с'юрые, до tego.

Надрукаваны гэтага невялікага беларускага верша паслужыла прычынай забароны і канфіскацыі ўсяго зборніка. Факт сам па сабе даволі значнаважны, ён лічы раз гаворыць аб тым, наколькі цяжка было ў той перыяд завабываць права грамадзяства беларускаму друкаванаму слову. Ёсць звесткі, што памешчыкі вышэй верш належыць перу мінчаніна Ігнаца Ягатовіча (1796—1867 г.).

Думаецца, што стараннае ввучэнне ўсіх польскіх літаратурных зборнікаў XIX стагоддзя даць плённыя вынікі; сярод польскіх матэрыялаў, а таксама ўкраінскіх, якія даволі багата прадстаўлены ў гэтых зборніках, у прыватнасці ў зборніку «Баян», маглі час ад часу змяшчацца і беларускія матэрыялы.

У заключэнне хочацца сказаць некалькі

слоў і аб літаратурнай спадчыне былой Заходняй Беларусі. Да сучаснага моманту літаратуры Заходняй Беларусі перыяду ўваходжання ёй у склад буржуазнай Польшчы (1920—1939 гг.) мы ввучаем па творчасці толькі некаторых пісьменнікаў: М. Танка, П. Пестрака, В. Таўла, М. Маляры, М. Васілька і іншых. Але ж усім вядома, што ў Заходняй Беларусі было значна больш беларускіх пісьменнікаў, творы якіх друкаваліся на старонках нматэрыялаў беларускіх газет і часопісаў, а таксама выходзілі асобнымі выданнямі. Сярод гэтых плеяды беларускіх пісьменнікаў былі людзі з рознымі палітычнымі поглядамі, з рознымі жыццёвымі ідэаламі і палітычнымі здольнасцямі. Гэта і аразумела, паколькі ў тагачаснае грамадства Заходняй Беларусі адбывалася сацыяльна-класавая і нацыянальна-вызваленчая барацьба, і мастацкая літаратура не магла стаць, у баку ад тагачасных падзей. Складаны літаратурны працэс у Заходняй Беларусі, які адбываўся на працягу амаль дваццацігадовага акупацыі дзе польскімі памешчыкамі і капіталістамі і які мае цэлы шэраг спецыфічных рыс, павінен стаць аб'ектам дасканалага ввучэння; без такога даследавання гісторыя беларускай літаратуры будзе не поўная.

Нашы літаратуразнаўцы і крытыкі павінны прыкласці шмат намаганняў у справе пошукаў і стараннага ввучэння матэрыялаў, звязаных з беларускай літаратурнай спадчынай, бо, чаго граці таць, у нас нават не ўсё ввучана тое, што ляжыць, можна сказаць, на паверхні. У якасці прыкладу ўжываю хача і на беларускай літаратурнай матэрыялы, якія захоўваюцца ў рукапісным аддзеле Цэнтральнай бібліятэкі Акадэміі навук Літоўскай ССР.

Беларускі літаратуразнаўца і крытык, якія яшчэ часам абываю ставяцца да літаратурнай спадчыны нашага народа, неабходна шэрада памятаць, што без усебаковага і глыбокага ввучэння гэтай спадчыны мы не можам стварыць паўнацэннай гісторыі беларускай літаратуры. Тым больш гэта патрэбна зараз, калі перада беларускі літаратуразнаўцам стаіць складаная літаратурная задача — напісанне поўнага курсу гісторыі беларускай літаратуры.

5 ліпеня ў горадзе Гродна за вуліцы імя Ажэжкі адбылося адкрыццё мемарыяльнай дошкі на доміку, у якім з 1870 года да мая 1910 года жыла выдатная польская пісьменніца Эліза Якушэва. Каля дома адбыўся мітынг.

На адмык: 1. Мемарыяльная дошка на доме Э. Ажэжкі. 2. Мітынг, прысвечаны адкрыццю мемарыяльнай дошкі.

Фота В. Косціна.

У РЭПЕРТУАР МАСТАЦКАЙ САМАДЗЕЙНАСЦІ

Рэспубліканскі Дом народнай творчасці РЭКАМЕНДУЕ

АДНААКТОВЫЯ П'ЕСЫ

Валасевіч Э. «3 косам», камедыя ў 1 дзеі. («Свет клінам не сшышоў», п'еса ў 1 дзеі. (У кнізе Э. Валасевіча «Свет клінам не сшышоў», Дзяржвыдавецтва БССР, 1958 г.).

Васільяк Я. «Яго бацька», драма ў 1 дзеі. (У кнізе «Аднаактовыя п'есы», Дзяржвыдавецтва БССР, 1956 г.).

Вірыя Л. «Тата, мама бабуля і я», п'еса ў 1 дзеі. (Часопіс «Беларусь» № 9, 1957 г.).

Зуб В. «Лёгка перамога», скетч. (Часопіс «Маладосць» № 3, 1957 г.).

Краўчанка У. «Над светлай Шчарай», п'еса ў 1 дзеі. (Часопіс «Беларусь» № 2, 1956 г.). «Дарогі гошці», п'еса ў 1 дзеі. («Шыла ў мянуку не скалазе», камедыя ў 1 дзеі. (У кнізе У. Краўчанкі «Вясня на Палесці», Дзяржвыдавецтва БССР, 1952 г.).

Кравіца К. «Валодзеў гальштук», п'еса ў 1 дзеі. (У кнізе «Збор твораў», т. III, Дзяржвыдавецтва БССР, 1956 г.).

Махнач А. «За шчасце, за волю...», п'еса ў 1 дзеі. (Часопіс «Беларусь» № 2, 1958 г.).

Макавіч А. «Перад сустрэчай», камедыя ў 1 дзеі. (У кнізе А. Макавіча «Перад сустрэчай», Дзяржвыдавецтва БССР, 1951 г.).

Няфя У. «Лі разбітага карыта», камедыя ў 1 дзеі. (Часопіс «Беларусь» № 4, 1957 г.). «Правертыя», камедыя ў 1 дзеі. (Часопіс «Беларусь» № 10, 1957 г.).

Рышко А. «Гора чубатае», камедыя ў 1 дзеі. (Часопіс «Маладосць» № 1, 1957 г.). «Кот у мянуку», п'еса ў 1 дзеі. (Часопіс «Беларусь» № 10, 1957 г.). «Як вярочку ні шчы», камедыя ў 1 дзеі. (Часопіс «Беларусь» № 1, 1958 г.).

Пальчэўскі А. «Суседка», бытавая камедыя ў 1 дзеі. (У кнізе «Аднаактовыя п'есы», Дзяржвыдавецтва БССР, 1956 г.).

ХАРАВЫЯ ТВОРЫ

Палонскі С. «Вечарынка», сл. Я. Купалы (36. Песень беларускіх кампазітараў», Дзяржвыдавецтва БССР, 1950 г.).

Сакалоўскі Н. «Карагодна», «Гіля, гусі», (36. «Беларускія народныя песні», Для змешанага хору без суправаджэння, Дзяржвыдавецтва БССР, 1947 г.). «Ой, Нямань», сл. А. Астрэйкі. Для змешанага хору з ф-на. (36. «Знаёмства, моладось», Дзяржвыдавецтва БССР, 1957 г.). «Сюта на тэмы белар. народ. песень». Для змешанага хору без суправаджэння. «Ой, каліна, каліна», «Зайшоў, зайшоў бел-малойчык», «Ой сын едзе», «А каб я тое знала», «Хмурыцца, дождж будзе». (Дзяржвыдавецтва БССР, 1946 г.).

Шумілін М. «Песня аб партыі», сл. А. Дзяржынскага. Для хору з ф-на. (Дзяржвыдавецтва БССР, 1957 г.).

Шыдаўскі А. «Чорныя вочкі, пара ўжо спаць». Апрацоўка Г. Вагнера для хору а капела. («36. Песні самадзейных кампазітараў БССР», Дзяржвыдавецтва БССР, 1956 г.). «Беларусь савецкая», апрацоўка Р. Пукста. Для хору з ф-на. (36. Песні самадзейных кампазітараў БССР, 1957 г.). «Песня аб Беларусі», апрацоўка Д. Камінеска. Для двухголоса хору з ф-на. (36. «Фэстываль — Масква 1957 г.», «Песні», Дзяржвыдавецтва БССР, 1957 г.).

Шуманскі М. «Песня аб Беларусі», сл. А. Русака. (36. Песні самадзейных кампазітараў Гродзеншчыны», Дзяржвыдавецтва БССР, 1953 г.).

У Лепельскім раёне

Рэліквіі партызанскай славы

Раёны краязнаўчы музей за апошні час пачаў ініцыяваць цікавымі матэрыяламі і каштоўнымі рэліквіямі часоў Вялікай Айчыннай вайны.

У лепельскіх лясах базіравалася адна з партызанскіх брыгад. У ёй доўгі час знаходзіўся мастак Мікалай Абрывіч. Ён ніколі не расставался з альбамам і алоўкам, рабіў шмат замалёвак, фатакопія якіх цяпер знаходзіцца ў музеі.

Мушкетэры прасякнуты твары партызанаў на вялікім палатне «Выезд брыгады Дубавы на аперашчы». У цэнтры — Герой Савецкага Саюза Ф. Дуброўскі і В. Лабанок.

Побач з імі вядомыя камандзіры М. Дзізюка, Д. Караленка, бясстрашны разведчык С. Марковіч і іншыя.

Хвалючы эпізод партызанскай славы адлюстраваны на карціне «Бой за Пышнян». Надаўня ў Лепель з Масквы прыхаў былы партызанскі мастак М. Абрывіч. Ён зрабіў замалёўкі на месцах, дзе базіраваліся атрады народных месціцаў, сабраў багаты матэрыял для новых палатнаў аб партызанскай Лепельшчыне.

Музычная школа

Пачаўся першы набор навучэнцаў у Лепельскую музычную школу. Сярод дзяцей будзе займацца на класу фартэп'яна і столкіх жа на класу баяна.

Набытыя ўсе неабходныя музычныя інструменты, падбіраюцца высокакваліфікаваныя выкладчыкі.

Канцэрты для ланіградцаў

Беларускі тэатр оперы і балету, які з поспехам гастралюе ў Ленінградзе, акрамя спектакляў, наладжае канцэрты выступленняў.

Вялікі канцэрт адбыўся ў Ленінградскай студыі тэлебачання. У праграму канцэрта былі ўключаны сцэны і арый з опер рускіх і заходнеўрапейскіх кампазітараў, беларускія народныя песні, танцы і ўрыўкі з балетных спектакляў. У канцэрце прынялі ўдзел І. Балашін, Т. Шымко, В. Глуша-

Да новага пачуццыва года дзеці атрымаюць выдатны папяронак.

Гурток пачынаючых паэтаў

Рэдакцыя раённай газеты «Каласная праўда» атрымлівае многа пісем. Сярод іх няма асабліва пачынаючых паэтаў.

Для аказання пачынаючым літаратарам кваліфікаванай дапамогі пры рэдакцыі створаны літаратурны гурток. На яго падзвіжыцца аглядаюцца творы малалетніх аўтараў. Лепшыя вершы друкуюцца ў газеце. Першая літаратурная старонка, падрыхтаваная гурткаўцамі і апублікаваная ў газеце, складаецца з вершаў каласніцы М. Юшка, настаўніка В. Ігнаціўна, інжынера М. Хаткевіча, пэніснера К. Каркіна і іншых аўтараў.

Літаратурныя дыспуты

За апошні час многія сельскія бібліятэкі раёна правялі дыспуты па творах беларускіх аўтараў.

Больш ста чалавек прысутнічалі на дыспуте па трылогіі «На ростанях» Я. Коласа, арганізаваным у Ляхавіцкім сельсавеце. Літаратурныя дыспуты па раманам «Крыніца» і «Глыбокая пашня» І. Шамкіна; «Калі зліваюцца рэкі» П. Броўкі правядаюцца ў Баравенскай, Заборскай, Пышнянскай сельскіх бібліятэках.

Д. ЗАРЭЦКІ.

Прыказкі і прымаўкі аб сям'і

Сярод шматлікіх жанраў народнай вуснапаўтарнай творчасці значнае месца займаюць прыказкі — народныя афарызмы павучальнага зместу, і прымаўкі — трапільныя ўстойлівыя выслоўі, накіраваныя на пэўны аб'ект. У гэтых маленчкіх па форме, але багатых зместам творах заключана вялікая сіла абагульнення, дасціпнасць, мудрасці і іскравасці выказвання. У прыказках «Беларускія прыказкі» Кандрат Артыкава гаворыць: «Тэматыка беларускіх прыказкаў называецца багатай і разнастайнай, яна багатая і разнастайная сама жыццём, і сапраўды, не будзе памылковым сцвярджэнне, што няма ні адной большшэня значнай з'явы ў жыцці грамадства ў адносінах паміж яго членамі, якая б не знайшла свайго адлюстравання ў прыказках і прымаўках.

Вялікую цікавасць маюць прыказкі і прымаўкі, у якіх выказаны погляды народа на сям'ю і ўзаемаадносіны паміж яе членамі.

Умацаванне сям'і заўсёды з'яўляецца адной з важнейшых задач Савецкай дзяржавы. Як вядома, добрая, дружная сям'я быўае толькі тады, калі яна заснавана на ўзаемным каханні і, што вельмі важна, калі муж і жонка ўсебакова падрыхтаваны да выканання сямейных абавязкаў. У гэтых адносінах выключна важны выбар мужа, з аднаго боку, і жонкі — з другога. На сур'ёзнасць адносінаў да любоўі ўказваюць наступныя прыказкі: «Жонка не лапачыць з нагі не скінець», «Аджаніца — не лапачыць; не ўстанець, не атрапешся». Каб не было безадказнага і саблюдна да заснавання сям'і, прымаўкі павучаюць: «Жонку выбірай і вачмі і вухамі», «Калі любіш — ажыяні, а не любіш — аджакіс», «Сілаю не будзеш мілаваць».

Ва ўсім грамадстве вырастаюць свайго ідэялы. Аднак ён не можа быць ідэяльным, аднолькавым там, дзе існуе класавы антаганізм. Агульнасць інтарэсаў, сумесная праца на карысць Радзімы — вось асноўнае, што прымясца пад увагу савецкім людзям пры заснаванні сям'і. Нельга тут не прыгадаць наступныя прымаўкі і прыказкі, у якіх дзецца сапраўднае азіна чалавечай годнасці, адваляючай нашаму часу: «Не з харастовым жыць, а з чалавекам», «Мы на Дошчы гонару з мі-

лаю сустраліся», «Нявеста славіцца працадзіямі, а не падшукіямі», «Не той харошы, хто твараю прыгожы, а той харошы, хто да справы гошчы».

У Савецкай краіне аджылі свой век такія адносіны паміж уступлючымі ў шлюб, якія выражаюцца ў прыказках: «Багадзіне не сабраць — то і дачкі замуж не аддаць», «Мужа па пасугу выбірай». Аднак трэба зазначыць, што і ў капіталістычным грамадстве для працоўных былі характэрны сапраўды чалавечыя адносіны і справядліва азіна людзей не па іх багацце, а па здольнасці і рысах характару. Такі погляд з'явіўся ў адзінак у народнай творчасці: «Багадзіне вядомы на ішчане не пераробіць», «За багадзінем гоніш — дэбра не будзе», «Не з прыданым жыць, а з чалавекам», «Сенажак атгледзь, як раса абсохне, а дзеўку — на рэчку».

Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя стварыла ўсе ўмовы для ўмацавання сям'і ў савецкім грамадстве. Трымаваць сям'ю можа быць толькі пры ўмове, калі мужчына і жанчына карыстаюцца роўнымі правамі. Ул. І. Ленін гаварыў, што за першы год Савецкай улады ў нашай краіне створылі зброю для справе раўнапраўя мужчыны і жанчыны, што і сёння доўгі гэтыя не зброю для дзесяткі год у буржуазных рэспубліках. «Рэвалюцыя наша — і жанчына вольная стала», — гаворыцца ў народзе.

Шлюб і сямейныя адносіны не з'яўляюцца прыватнай справай. У моцнай, здаровай сям'і зацкаваўся ўся наша грамадства. У свой час К. Маркс гаварыў: «Калі б шлюб не быў асноўнай сям'і, то ён у такой жа малой ступені з'яўляўся б праграмамі заканадаўства, як, напрыклад, аб сямействе».

Аднак заканадаўства само па сабе не абавязвае нашых грамадзян уступіць у шлюб, не прымушае каго б там ні было мець сям'ю. Яно толькі актывізуе садзейнічае стварэнню такіх сямейных адносінаў, якія адваляюць нашаму часу, адваляючы савецкай рэалізацыі. Неадзінак патрэба ў чалавеку, з якім можна было б падзяліць радасць і гора, якому можна ва ўсіх час даверыцца і атрымаць ад яго добрую працу і дапамогу, — вось аснова сям'і, ас-

нова, што закладзена ва ўнутранай сутнасці чалавек. «З добраю жонкаю — гора — паўгора, а радасць увайнець», «З мілым па душы — рай у шалашы», «Гаспадар і жонка — найлепшая спалка». Толькі здарова сям'я садзейнічае кожнаму не члену быць карысным для грамадства, а з гэтага вынікае і мэта і заданна сям'і. Таму сямейнае жыццё патрабуе ад мужа і жонкі цвёрдага ўзаемаадносінаў, уважлівага стаўлення да свайго дзіцяці і да іншых членаў сям'і, «З ім жыць таго не павіць», «Свайго смейца на чужы сметнік не вясно», «Добра бывае тады, калі: су іх жыць, як меду піць», «Жывуць рука ў руку, душа ў душу», «Жонка мужу не прыслуга, а падруга».

У сям'і часам могуць узнікнуць і спрэчкі і непалады, таму што, які значнае народ, «Жыцьце праісці — не поле пераісці». Але вельмі важна, каб сапраўды добрыя сямейныя адносіны наладжваліся без умяшання ў гэтую справу грамадства і як судзілі.

Шмат трапільных прыказкаў і прымавак створана ў народзе па адрасу несумелым мужам і жонкі, надбайным, паміж якімі няма згоды: «Калі гаспадар з жонкаю спалкае, тады ў печы трыста варыцца», «Калі гаспадар п'яны скача, тады жонка плача», «Не паглядзі на чужы жонка: ці скажеш, ці залурнеш». Надзвычай трапіва гаворыцца ў народзе аб тых гаспадарках, якія клопачыцца толькі аб сваёй зменнасці, але абываюць у санітарных адносінах, неахайнасці: «Дзе гаспадыня, што на нічы кракці, а пад акном крапава», «Не пытай, ці галюка галюка, а пытай, ці прыбрана хатка».

Сярод прыказкаў і прымавак значнае месца займаюць тыя, у якіх гаворыцца аб адносінах бацькоў да дзяцей і дзяцей да бацькоў. Сям'я ў сацыялістычным грамадстве з'яўляецца першай чыткай камуністычнага выхавання дзяцей. Таму сям'я першым і важным, а разам з тым пачэсным абавязкам бацькоў — выхаванне дзяцей.

М. І. Калінін гаварыў: «Савецкая дзяржава, савецкая грамадства прад'яўляюць да кожнай сям'і сур'ёзныя патрабаванні — несі адказнасць за выхаванне дзяцей». Народ кажа: «Умеў нарадзіць, умеі і навукаць», «Твае дзеці — табе і глядзецца». Выхоўваць дзіця — гэта значыць умець

вучыць, умець патрабаваць і прымушаць таксама умець. Дзеці — будучае любога народа, нацыі, будучае ўсяго чалавечства. Камуністычная партыя і Савецкі Урад з'яўляюцца вельмі ўвагу на выхаванне новага пакалення ў духу перадавых ідэй камунізму, на выхаванне палымных патрыятаў сацыялістычнай Радзімы. Ул. І. Ленін на III-м з'ездзе камсамола ў 1920 годзе гаварыў: «Трэба, каб свае справы выхавання, адукацыі і вучэння сучаснай моладзі была выхаваннем у ёй камуністычнай маралі».

На выключную важнасць выхавання ўказвае наступны прыказка: «Не той бацька, які нарадзіў, а той, які вырасіць і дабра навучы». Значную частку клопатаў па выхаванню дзяцей наша дзяржава бярэ на сябе, выхоўваючы падрастаючае пакаленне ў дзіцячых яслях, садах, школах, піонерскіх лагерх і г. д. Аднак грамадскае выхаванне прыказка не ў адрыв ад выхавання ў сям'і. Таму вельмі важна, каб нашы дзеці бачылі ў сваіх сям'ях прыклады высокай савецкай культуры быцця, дружбы, ўзаемадапамогі, парады і справядлівых патрабаванняў.

Выхаванне дзяцей — нягледзячы справа: «Дзяцек узгадаваць — не грывоў набыць». На складанасць выхавання дзяцей указваў у свой час В. Г. Вялікінін: «Дзіцяць мець — камо разуму не хапала, выхоўваць жа — у міногу яго бракуе». Выхаванне знаходзіцца ў поўнай залежнасці ад выхавання бацькоў: «У добрай маткі — добры і дзіцяці», «Бацька — рыбак, і дзіцкі ў ваду глядзецца».

Асабісты